

УДК 159.9.018

DOI: 10.31732/2663-2209-2022-68-100-106

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПРОЦЕДУРА ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Мирослава Садова¹

¹Доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», головний науковий співробітник відділу інтелектуального розвитку обдарованої особистості Інституту обдарованої дитини Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна, e-mail: Sadova83@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4297-7317>

METHODOLOGICAL SUPPORT AND PROCEDURE FOR RESEARCHING THE MOTIVATION STRUCTURE OF THE PERSONAL POTENTIAL OF GIFTED YOUNG CHILDREN

Myroslava Sadova¹

¹Doctor of sciences (Psychology), professor, professor of the department of psychology, "KROK" University, chief researcher of the department of intellectual development of the gifted personality of the Institute of the Gifted Child of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, e-mail: sadova83@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4297-7317>

Анотація. В статті здійснено опис та аналіз процедури досліджень (методичного забезпечення) мотиваційних компонентів особистісного потенціалу обдарованих дітей юнацького віку. Подано 8 етапів покрокової інструкції, яка відображає специфіку досліджуваної проблеми, а саме: подана мета, гіпотеза, база експериментальних досліджень; аналіз іноземної та вітчизняної літератури; підбір та розробка методів на особистісний мотиваційний потенціал обдарованої молоді; проведення аналізу вхідного контролю діагностичного зрізу мотиваційних складових особистісного потенціалу обдарованої молоді та здійснення підрахунків математичної статистики; виділення на емпіричному рівні мотиваційних компонентів за рахунок методу факторного аналізу даних; виявлення на емпіричному рівні типології особистісного потенціалу обдарованих за рахунок кластерного аналізу даних; за рахунок критеріїв Фішера та критерію Т Стьюдента виявлення відмінностей в обдарованих за гендерним та віковим показником, за рівнем освіти та типом обдарованості (творча та академічна); розробка «Мотиваційного тренінгу особистісного зростання для обдарованої молоді»; проведення та обґрунтування результатів за рахунок вихідного контролю дослідження; узагальнення висновків та окреслення перспективи подальших досліджень в області мотивації особистісного потенціалу та його реалізації в обдарованих юнаків та дівчат. Всі етапи досліджень описуються та публікуються автором у міжнародних наукометричних виданнях України та за кордоном; розроблені авторські технології за тематикою дослідження, які впроваджуються у різних закладах ЗВО (Український гуманітарний інститут (м. Буча), Університет «Крок», «Національний університет «Києво-Могилянська Академія» (студенти 1-2 курсів спеціальності «Політологія», «Психологія», 5 загально-освітня школа I-III ступенів (м. Київ), 80 загально-освітня школа (м. Київ), національний університет біоресурсів та природокористування України (м. Київ); взято участі в міжнародних та всеукраїнських конференціях за тематикою дослідження (публікація тез доповідей та онлайн-виступів), проведення майстер-класів на платформах: Google Meet, Zoom, Teams.

Ключові слова: особистісний потенціал, самореалізація, обдарованість творча та академічна, вхідний та вихідний контролю дослідження.

Формули: 0; рис.: 0; табл.: 0, бібл.: 6

Abstract. The article describes and analyzes the research procedure (methodological support) of the motivational components of the personal potential of gifted children of adolescent age. 8 stages of step-by-step instructions are presented, which reflect the specifics of the researched problem, namely: given goal, hypothesis, base of experimental research; analysis of foreign and domestic literature; selection and development of methods for the personal motivational potential of gifted youth; conducting an input control analysis of the diagnostic cut of motivational components of the personal potential of gifted youth and performing calculations of mathematical statistics; selection of motivational components at the empirical level due to the method of factor analysis of data; identifying at the empirical level the

typology of the gifted person's personal potential through cluster analysis of data; due to Fisher's F criteria and Student's T criterion, identifying differences in the gifted by gender and age, by level of education and type of giftedness (creative and academic); development of "Motivational training of personal growth for gifted youth"; conducting and justifying the results at the expense of initial control of the study; summarizing the conclusions and outlining the prospects for further research in the field of motivation of personal potential and its realization in gifted young men and women. All stages of research are described and published by the author in international scientometric publications of Ukraine and abroad; developed proprietary technologies on the subject of research, which are implemented in various institutions of higher education (Ukrainian Humanitarian Institute (Bucha), Krok University, National University "Kyiv-Mohyla Academy" (students of the 1st-2nd years of the specialty "Political Science", "Psychology", 5 general education school of I-III degrees (Kyiv), 80 general education school (Kyiv), National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine (Kyiv); took part in international and all-Ukrainian conferences on the subject of research (publication of abstracts of reports and online presentations), conducting master classes on the following platforms: Google Meet, Zoom, Teams.

Keywords: personal potential, self-realization, creative and academic giftedness, input and output control of research.

Formulas: 0; **fig.:** 0; **tabl.:** 0; **bibl.:** 6

Постановка проблеми. Обдарована молодь – це скарб нації і виклик сьогоденню. Дуже важливо на сучасному етапі розвитку не лише дати можливість педагогам та психологам реалізувати особистісний потенціал кожному обдарованому учневі та студенту, але дуже важливо вмотивувати і розвинути в обдарування мотивацію до реалізації власного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень детально висвітлено у змісті першого етапу напрацювань, де здійснено було велику кількість наукових джерел щодо мотиваційних компонентів особистісного потенціалу за низкою вчених: Ю. Швалба, Н. Мазурик, Е. Курко, Л. Конрада, Р. Лазаруса, Сандри Лауджин, Стівена Хобфолл, Мартіна Селігман, О. Рязанцева, Н. Водоп'янова, Еріна Дауер, Кетрін А. Літл, Манфред Шмітт, Данута Честор, Францис Прекель, Кеті Уільямс, Кетрін Гукман, О.С. Штепа, Ларі Ферлазу.

Ми описуємо в методичному контексті сутність психологічних бар'єрів, які потрібно подолати на шляху до розкриття та реалізації особистісного потенціалу обдарованої молоді.

Мета дослідження: методично обґрунтувати мотиваційні компоненти в структурі особистісного потенціалу дітей юнацького віку.

Тренінг особистісного зростання спонукатиме розкриттю та підвищенню рівня мотиваційних складових особистісного потенціалу обдарованих дітей юнацького року.

База експериментальних досліджень: Український гуманітарний інститут (м. Буча), Університет «Крок», «Національний університет «Києво-Могилянська Академія» (студенти 1-2 курсів спеціальності «Політологія», «Психологія», 5 загально-освітня школа І-ІІІ ступенів (м. Київ), 80 загально-освітня школа (м. Київ), Національний університет біоресурсів та природокористування України (м. Київ).

Виклад основного матеріалу дослідження. Методичне забезпечення та процедура дослідження мотиваційної структури особистісного потенціалу обдарованих дітей юнацького віку включає такі етапи дослідження.

На першому етапі ми здійснили аналіз іноземної та вітчизняної літератури особистісного потенціалу та його мотиваційної структури в обдарованих дітей юнацького віку відомих вітчизняних та зарубіжних вчених.

Дослідженням особистісного потенціалу обдарованих дітей юнацького віку займались багато сучасних іноземних науковців: Б. Кларк, С. Лауджин, М. Ховард-Гамільтон, Ф. Фаррал, Ф. Беннетт, Ф. Ганьє, Р. Суботнік, Д. Морісано, Л. Конрад, Абу-Хамур Башір; Аль-Хмуз Ханан, С. Баттерхем, Л. Хендерсон, Ф. Уоррелл, Д. Галлахер, Р. Оленчак, П. Ольшевські-Кубіліус, М. Нейхарт, П. Клінкенборд, С. Зіглер, О. Хеллер, Л. Уоттерс, Дж. Дізмани, М. Кармел, Памела Р. Клінкенборд, Кетрін А. Літл, Мак Грегор, Ван Тессел-Васка,

Фроді Брідгес, Данута Чессор, Свенья Матейс, Леон Кронборг, Манфред Шмітт, Францис Прекель Джон Мак Кормік, Мірак М. Гросс, Наоко Кодзим, Айла Четін-Діндар, Сьюзен Хедден, Сари Маккей та ін. [5].

Здійснено аналіз сучасних зарубіжних та українських вчених за останнє десятиліття, що розглянули складові компоненти мотивації в структурі особистісного потенціалу обдарованих: Ю. Швалб, Н. Мазурик, Е. Курко, Л. Конрад, Сандра Лауджин, Стівен Хобфолл, Мартін Селігман, О. Рязанцева, Н. Водоп'янова, Ерін Дауер, Кетрін А. Літл, Манфред Шмітт, Данута Честор, Францис Прекель, Кеті Уільямс, Кетрін Гукман, О.С. Штепа, Ларі Ферлазу, Річард Лазарус [4].

Більш класичний, традиційний контекст чинників особистісного потенціалу обдарованих досліджували: С. Рубінштейн, С. Занюк, А. Бандурка, К. Абульханова-Славська та ін. [5].

Класичні та сучасні зарубіжні науковці вивчали причинно-наслідкові зв'язки, що спонукають та перешкоджають реалізації особистісного потенціалу обдарованих: Е. Фромм, К. Роджерс, А. Маслоу, Є. Шостром, І. Дессі, А. Гітман, Н. Елліот, Дж. Весел, Л. Уїнфрі, П. Горица, О. Кахяглі, А. Хасавнех, А. Омарі, К. Брорхі, Д. Сигле, Д. Маккоуч, Б. Холлінгворт, Д. Хатена, К. Бранаман, Дж. Неш, О. Флейт, Г. Блейклі, Н. Бенні, Р.Блондер, Р. Маджида, А. Альяса, Р. Арткл, О. Аккесс, К. Ковінгтон, О. Ріджуей [4].

Протягом пів року подано до друку 7 публікацій з теоретичної частини даної проблеми: «Особистісний потенціал обдарованих дітей юнацького віку як предмет психологічного дослідження», «Аналіз зарубіжних досліджень мотиваційних аспектів в структурі особистісного потенціалу обдарованих дітей юнацького віку», «Чинники, що спонукають та перешкоджають реалізації потенціалу обдарованої особистості»; «Теоретична структура мотиваційних компонентів особистісного потенціалу

обдарованих дітей юнацького віку», «Науково-методичні ресурси дослідження особистісного потенціалу обдарованих для психологічного супроводу в умовах воєнного стану», «Аналіз та узагальнення результатів ціннісно-сміслових чинників самовизначення щодо майбутньої професії», «Консультативна робота з військовослужбовцям Сухопутних військ Збройних сил України за телефоном довіри в умовах війни», «Робота над постановкою цілей та життєвих стратегій обдарованих юнаків та дівчат».

На другому етапі дослідження нами здійснювався підбір та розробка методів на особистісний мотиваційний потенціал обдарованої молоді: «Мотивація успіху та страх невдач» (А. Реан), «Самоактуалізаційний тест» (Е. Шостром), Індикатор копінг-стратегій (Д. Амірхан), розробка авторської анкети «Постановка цілей», розробка авторської анкети «Виявлення мотивації до навчання».

Опишимо більш конкретніше кожен з запропонованих та розроблених нами методик.

Опитувальник «Мотивація успіху та страх невдач» (А. Реан) включає в себе 20 питань, які розкривають сутність назви та мети опитувальника. Відповіді на питання: «Так», «Ні». Наявний ключ, де за кожен вірну відповідь, досліджуваний отримує по 1 балу. Є 2 шкали: Мотивація до успіху та Страх перед невдачею. Середні проміжні бали не дають яскраво визначити сутність шкали. Дана методика розкриває бажання реалізувати свій потенціал обдарованого юнака чи дівчини.

Дана методика розкриває сутність перспективних можливостей на майбутнє в плані прагнення, бажання діяти та реалізувати свій потенціал у різних сферах життєдіяльності, прагнути та налаштувати себе на успіх [2].

«Самоактуалізаційний тест» (Е. Шостром). Методика направлена на дослідження рівня самоактуалізації особистості, яка являється вершиною піраміди потреб за А. Маслоу. Самоактуалізація за дослідженням вченого

– розкривається як досягнення найбільшого з можливого.

Тест включає 126 парних висловлювань-суджень, одне з яких потрібно обрати досліджуваному. Методика включає в себе 11 шкал: 2 основні (орієнтацію в часі, підтримки); 9 додаткових (ціннісних орієнтацій, гнучкості поведінки, сензитивності, спонтанності, самоповаги, самоприйняття, уявлень про природу людини, синергії, прийняття агресії, контактності, пізнавальних потреб, креативності).

Кожну зі шкал потрібно співставляти з ключем і за кількістю співпадань, врахувати суму балів за кожною зі шкал. Автор методики Е. Шостром, заложив ідею визначення домінуючих шкал за рівнями та загального сумарного рівня самоактуалізації самому психологу, який застосовуватиме на практиці відповідну методику [3].

Ми вже використовували на практиці відповідну методику і в наукових дослідженнях при написанні кандидатської дисертації, проводили дослідження зі студентами. Виходячи з попередніх досліджень лише третина учасників освітнього процесу могла набрати середній рівень самоактуалізації за більшістю шкал, а високий рівень, рідко хто набирив. Тому, гіпотезу А. Маслоу в області самореалізації ми підтверджуємо в авторських напрацюваннях, де лише 5% населення можуть реалізувати себе на високому рівні в різних сферах життєдіяльності [6].

Методика «Індикатор копінг-стратегій» Д. Амірхана в нашому дослідженні відіграє вагомий роль тому, що направлена на виявлення психологічних проблем, які досліджуванним важко самим вирішити.

Опитувальник включає в себе 33 питання, на які потрібно дати відповідь: «так», «ні». Підрахунок результатів здійснюється за кількістю співпадань з ключем щодо 3 шкал: соціальна підтримка, уникнення проблем, вирішення проблем. Попередній досвід застосування цієї методики дає змогу нам зробити висновки про те, що студенти рідко коли вдаються до вирішення проблем, а зазвичай потребують

соціальної підтримки або ж уникають проблем [1].

Також нами розроблена анкета «Виявлення мотивації до навчання», яка дає можливість виявити прагнення та домагання досліджуваного. Анкета враховує такі шкали: виявлення мотивів, зовнішні позитивні мотиви, зовнішні негативні мотиви, соціальна значущість учня (студента), виявлення мотивації престижу, вид навчальної діяльності, який приносить учневі (студенту) задоволення, та який краще вдається.

Розробка другої анкети «Постановка цілей» включає в себе перелік запитань, який направлений на виявлення та постановку цілей, а також виявлення психологічних бар'єрів, які виступають своєрідними перешкодами на шляху до становлення та реалізації особистісного потенціалу обдарованих юнаків та дівчат.

На третьому етапі ми провели вхідний контроль діагностичного зрізу мотиваційних складових особистісного потенціалу обдарованої молоді та здійснили підрахунки математичної статистики (факторний, кластерний, розрахунки за критеріями F Фішера, T Стюдента, N Крускала-Уолліса). Статистичне опрацювання даних здійснювалась за допомогою комп'ютерної програми SPSS 25.0 for Windows.

На четвертому етапі здійснюється аналіз та обґрунтування узагальнених результатів вхідного контролю досліджень мотиваційних компонентів особистісного потенціалу обдарованої молоді.

Також, важливим етапом виступить здійснення математично-статистичних підрахунків з виділенням на емпіричному рівні мотиваційних компонентів за рахунок методу факторного аналізу даних. Наше завдання: виявити відповідні блоки, які б співставились з теоретичною моделлю та концептуальними положеннями мотиваційної структури особистісного потенціалу обдарованої молоді. Цей етап уже в процесі і найближчим часом ми видаватимемо статтю за емпіричною структурою мотиваційних компонентів

особистісного потенціалу обдарованих юнаків та дівчат.

Також важливо виявити на емпіричному рівні типологію реалізації особистісного потенціалу обдарованих за рахунок кластерного аналізу даних. Це завдання додаткового характеру, яке ми виконаємо для того, щоб за рахунок дисперсійного аналізу побачити поєднання складових та типів за мотивацією особистісного потенціалу обдарованих.

За рахунок критеріїв Ф Фішера та критерію Т Стюдента ми підрахуємо та виявимо відмінності в обдарованих за гендерним та віковим показником, за рівнем освіти та типом обдарованості (творча та академічна).

На *п'ятому етапі* ми розробимо «Мотиваційний тренінг особистісного зростання для обдарованої молоді», за рахунок якого плануємо підвищити рівень мотивації у тих досліджуваних, які мають низькі показники реалізації особистісного потенціалу.

Тренінг особистісного зростання розрахований на 3 етапи: 1 частина – вступна, 2 частина – основна, 3 – заключна.

Кожна частина тренінгу оснащуватиметься комплексом авторських технологій на підвищення внутрішньої мотивації та подолання психологічних бар'єрів, які перешкоджають в реалізації особистісного потенціалу обдарованих юнаків та дівчат.

Розроблена в теоретичній частині дослідження модель і концептуальні положення мотиваційної структури особистісного потенціалу обдарованих виступає фундаментом для розробки тренінгових завдань при постановці цілей та їх успішній реалізації. Для досліджуваних буде запропонована модель роботи з особистісними бар'єрами, які пропрацюватимуться під час групових занять (групового то індивідуально-психологічного консультування).

Наше основне завдання в експериментальній частині досліджуваної проблеми: підвищити рівень екстра та інтрапунітивної мотивації в обдарованої молоді, яка має потужний потенціал, але не

знає як побороти психологічний спектр бар'єрів для того, щоб більш повно розкрити та реалізувати у відповідній сфері життєдіяльності свій потенціал.

На даний етап нами розроблені авторські анкети, які дадуть можливість працювати над усуненням та корекцією внутрішньо-особистісних проблем. До таких проблем зазвичай належать: не вміння ставити перед собою цілі (реальні можливості обдарованих не відповідають їхнім бажанням, не вміння побороти труднощі особистісного характеру (лінь, депресію, агресію, страх, тривогу, невпевненість в собі, панічну атаку, постравматичний стресовий розлад, внутрішньо-особистісний конфлікт, дезадаптацію, десоціалізацію і т.д.), не вміння приймати рішення на «тут і тепер».

За рахунок тренінгової та консультативної роботи з досліджуваними клієнтами ми працюватимемо над узгодженням мотиваційних блоків «Хочу» (цілі, інтереси, бажання, прагнення, домагання), «Можу» (потенціал, який ми виявимо у досліджуваних за рахунок діагностичного інструментарію), «Треба» - наскільки важливо для обдарованої молоді реалізувати особистісний потенціал (ми будемо враховувати відсотковість того, наскільки значуще для досліджуваних подолати перешкоди на шляху до реалізації особистісного потенціалу), «Прийняття рішення» (дуже важливо для нас і досліджуваних узгодити мотиваційні блоки між собою для того, щоб прийняти осточне рішення «Чи варто затрачати такі зусилля?», «Чи зможе особистість реалізувати найбільше із можливого?», «Чи достатньо обдаруванню особистісних ресурсів на подолання психологічних бар'єрів?», «Чи буде обдарована молодь, щасливою після відповідних особистісних, психоенергетичних затрат?»

Ми враховуватимемо в дослідженні і психотипи обдарованих (меланхоліків, сангвініків, холериків, флегматиків). Сангвініки дуже багато можуть ставити цілей, мають високу самооцінку, самовпевнені, перебільшують можливості і, таким чином, не на повну потужність

викладаються в тій чи іншій справі. Холерики – самий потужний психотип особистості в постановці та реалізації цілей. Єдине, що заважає холерику – це новизна діяльності, вони втрачають швидко мотивацію для монотонного виду діяльності. Важливо холерику допомогти віднайти зацікавленість до даної області знань, і він самостійно ставитиме цілі і «на пролом» досягатиме їх. Також, важливо холерику показати стратегії вирішення проблеми на шляху до реалізації мети не лише силовими, агресивними методами, а більш лояльними, тактовними, моральними. Хоча Е. Шостром наголошує в авторських дослідженнях про те, що через агресію досягаються результати і реалізуються цілі. Автор описує агресію, як потужний механізм, вроджену природню якість, яку можна направляти в правильне русло і досягати високих результатів у різних видах діяльності (спорті, творчості і т.д.).

Флегматики, сильний психотип за І. Павловим та Б. Цукановим, вони можуть досягати високих результатів при постановці цілей, але за часом це буде дуже затратно. Тобто, флегматик – гальмівний психотип: дуже старанний, відповідальний, але повільний. Важливо у таких досліджуваних за рахунок наших авторських технологій розвивати пластичність, вміння адаптуватись, вміння працювати в команді, а не ізолюватись від суспільства.

Меланхоліки – слабкий психотип, більш закритий, з високим рівнем емоційної нестійкості, емпатичний, відданий, дуже творчий, креативний, відповідальний. З таким психотипом цікаво працювати коли ми застосовуємо в тренінгу особистісного зростання арттерапевтичні прийоми, символдрами, пісочну терапію, казкотерапію і т.д. Важливо працювати з меланхоліком над психологічними бар'єрами: внутрішня підтримка, за рахунок зовнішньої, допомогти адаптуватись до умов, допомогти розкрити творчий потенціал обдарованого, спромогтися підняти рівень самооцінки

(часто бувають не впевнені в собі), повірити у власні сили.

З урахуванням відповідного психотипу ми уже наперед будемо траєкторію корекційних та консультативних занять щодо подолання психологічних бар'єрів, які у кожного досліджуваного є і більшість з них повторюються, що дає можливість мені як психологу-науковцю переключатись з групової тренінгової (корекційної) роботи на індивідуальну психологічну (консультативну та терапевтичну).

Ми плануємо розробити тренінг особистісного зростання на 7 занять по 2 години кожне заняття. Це дасть можливість більш повно пропрацювати в групі сутність психологічних бар'єрів, а також повноцінно реалізовувати власний потенціал. Додатковими елементами запустимо індивідуально-психологічне консультування для досліджуваних, які цього вкрай потребуватимуть, які краще розкриються. Нам потрібно врахувати об'єктивні бар'єри, які не даватимуть можливості працювати в аудиторії, а лише дистанційно, тому індивідуально-психологічне консультування за телефоном довіри для досліджуваних буде корисним. Навіть, якщо обдарованим буде важко розкривати особистісний потенціал з урахуванням всіх об'єктивних та суб'єктивних чинників, за які ми вели розмову вже в опублікованих публікаціях, то позбутися тих недоліків, які ускладнюють життя – це запорука успіху в подальшій реалізації себе як особистості.

На шостому етапі ми проведемо подвійне діагностичне дослідження (вихідний контроль) за такими психодіагностичними методиками: «Мотивація успіху та страх невдач» (А. Реан), «Самоактуалізаційний тест» (Е. Шостром), Індикатор копінг-стратегій (Д. Амірхан), розробка авторської анкети «Постановка цілей», розробка авторської анкети «Виявлення мотивації до навчання». Це дасть можливість перевірити ефективність розробки та впровадження авторського «Мотиваційного тренінгу

особистісного зростання обдарованої молоді».

На сьомому етапі здійснимо підрахунки за рахунок методів математичної статистики в програмі SPSS, що дасть можливість результати досліджень порівняти з вхідним контролем. На цьому етапі ми застосовуватимемо методи математичної статистики: критерій F Фішера, критерій T Стьюдента.

На восьмому етапі ми узагальнимо висновки та окреслимо перспективи подальших досліджень в області мотивації особистісного потенціалу та його реалізації в обдарованих юнаків та дівчат.

Висновки. Всі етапи досліджень описуватимуться та публікуватимуться у міжнародних наукометричних виданнях України та за кордоном. Розроблені авторські технології за тематикою дослідження впроваджуються у різних закладах ЗВО (Український гуманітарний інститут (м. Буча), Університет «Крок», «Національний університет «Кієво-Могилянська Академія» (студенти 1-2 курсів спеціальності «Політологія», «Психологія», 5 загально-освітня школа I-III ступенів (м. Київ), 80 загально-освітня школа (м. Київ), національний університет біоресурсів та природокористування України (м. Київ); взяття участі в міжнародних та всеукраїнських конференціях за тематикою дослідження (публікація тез доповідей та онлайн-виступів), проведення майстер-класів на платформах: Google Meet, Zoom, Teams.

Перспективи подальших досліджень полягатимуть у дослідженні особистісного потенціалу обдарованої молоді в умовах воєнного та післявоєнного стану.

Література:

1. Амірхан Д. Методика «Індикатор копінг стратегій» 2018 URL: <http://surl.li/ehdri>
2. Реан А. Методика «Мотивація успіху та страх невдачі». 2013. URL: <http://iqholding.com.ua/blogs/motivatsiya-uspikhu-ta-strakh-nevdachi>
3. Самоактуалізаційний тест Е. Шострома в адаптації Ю. О. Альошиної, Л. Я. Гозмана, М. В. Загіка та М. В. Кроз. 2016. URL: http://psychologis.com.ua/samoaktualizacionnyy_test_-_sat-1.htm
4. Садова М.А., Свиначенко Р.М. Психологічні складові потенціалу самореалізації особистості та картині світу суб'єкта. Монографія / За ред. В.І. Подшиваліної. Одеса : Астропринт, 2011. 416 с.
5. Садова М. А. Аналіз зарубіжних досліджень мотиваційних аспектів в структурі особистісного потенціалу обдарованих дітей юнацького віку. *Освіта та розвиток обдарованої особистості. Сесія: психологія.* №2 (85), 2022. С. 50-62.
6. Maslow A. H. *Toward a psychology of being* New York, 1968. 260 p.

Reference:

1. Amirkhan D. *Metodyka «Indykator kopinh stratehii»* 2018 URL: <http://surl.li/ehdri>
2. Rean A. *Metodyka «Motyvatsiia uspikhu ta strakh nevdachi».* 2013. URL: <http://iqholding.com.ua/blogs/motivatsiya-uspikhu-ta-strakh-nevdachi>
3. *Samoaktualizatsiinyi test E. Shostroma v adaptatsii* Yu. O. Alohynoi, L. Ya. Hozmana, M. V. Zahika ta M. V. Kroz. 2016. URL: http://psychologis.com.ua/samoaktualizacionnyy_test_-_sat-1.htm
4. Sadova M.A., Svyvarenko R.M. *Psykhologichni skladovi potentsialu samorealizatsii osobystosti ta kartyni svitu subiekta. Monohrafiia / Za red. V.I. Podshyvalrinoi.* Odesa : Astroprynt, 2011. 416 s.
5. Sadova M. A. *Analiz zarubizhnykh doslidzhen motyvatsiinykh aspektiv v strukturі osobystisnoho potentsialu obdarovanykh ditei yunatskoho viku. Osvida ta rozvytok obdarovanoi osobystosti. Sesiia: psykhohihiia.* №2 (85), 2022. S. 50-62.
6. Maslow A. H. *Toward a psychology of being* New York, 1968. 260 p.